

PRINCIPIILE DE ORGANIZARE A EXPOZIȚIEI DE BAZĂ A SECȚIEI DE ISTORIE DE LA MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ

SPIRIDON CRISTOCEA

La 21 august 1974 s-a redeschis expoziția de bază a secției de istorie de la Muzeul județean Argeș-Pitești. Redeschiderea expoziției de bază, cu două zile înainte de împlinirea a 30 de ani de la insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, a fost un omagiu pe care muzeografia argeșeană l-a adus acestui mare eveniment din istoria patriei noastre. Totodată, această redeschidere cinstea un alt mare eveniment care urma să aibă loc peste câteva luni, Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român.

Înainte de a vorbi de principiile care au stat la baza organizării expoziției de bază, se cuvine să ne oprim câteva momente asupra împrejurărilor care au făcut posibilă această redeschidere. Până în aprilie 1970 Muzeul județean Argeș ocupa pe bulevardul Republicii, nr. 66, o clădire cu un singur nivel și un demisol. La demisol, 5 camere și un coridor serveau, în condiții necorespunzătoare, de laboratoare (foto, restaurare istorie și naturale), de depozite (istorie și naturale), de magazine, de birouri pentru muzeografi și pentru personalul administrativ, și de bibliotecă. În cele 6 camere de la nivelul clădirii se afla expoziția de bază a secției de istorie care mergea numai pînă la formarea statului feudal Țara Românească, inclusiv. La începutul anului 1970, clădirea Consiliului Popular județean Argeș, rămînînd liberă prin mutarea Consiliului într-o clădire nou construită, a fost dată Muzeului județean Argeș. Clădirea, aflată în centrul orașului Pitești (str. Horia, Clașca și Crișan nr. 44), a fost construită în 1898—1899 ca sediu pentru Prefectura Argeș. Această clădire, una din cele mai frumoase din oraș, este compusă din demisol, parter și etaj. S-a hotărît ca la etajul clădirii să se organizeze expoziția de bază a secției de istorie, la parter să se organizeze expoziția de bază a secției de științele naturii, iar la demisol și în unele camere de la parter și etaj care n-au intrat în expoziție să funcționeze laboratoarele, birourile, depozitele, magazinele, biblioteca etc. Un spațiu generos se afla acum la dispoziția muzeului.

Îmediat după mutare a început o muncă intensă de elaborare a tematicii expoziției de bază a secției de istorie¹. Deoarece era pentru

---

1. Tematica a fost elaborată de colectivul secției de istorie de la Muzeul județean Argeș format din Eugenia Popescu — istorie veche și prefeudalism, Spiridon Cristocea — istorie medie, Teodor Mavrodin, Gheorghe Deaconu și Nicolina Coman — istorie modernă și contemporană.

prima dată când se organiza o expoziție de bază a istoriei județului Argeș din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi, deoarece nu exista publicată o istorie a județului Argeș, colectivul de redactare a tematicii a trebuit să consulte numeroase lucrări de specialitate, să cerceteze în arhive, biblioteci, muzee, monumente istorice și în alte instituții pentru a depista, selecta și aduna cele mai semnificative materiale care să ilustreze principalele momente ale istoriei județului Argeș. În munca de cercetare, de elaborare a tematicii, de organizare a expoziției, membrii secției de istorie n-au acționat în mod haotic, întâmplător, ci s-au condus după niște principii bine stabilite de la început, ori care s-au definit pe parcursul acestei munci. Deși în elaborarea tematicii ne-am condus după anumite principii, iar în realizarea expozițională a tematicii după alte principii, dat fiind faptul că ele se întrepătrund, noi le prezentăm în conexiunea lor, fără a le delimita.

Încă de la început s-a stabilit că tematica și expoziția trebuie să cuprindă istoria județului Argeș din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi. Faptul că în Argeș s-au descoperit unele ale culturii de prund și importante așezări din neolitic, bronz, fier, faptul că pe teritoriul Argeșului trece limes transalutanus și că aici au fost primele două capitale ale Țării Românești, faptul că aici au avut loc unele din luptele pentru păstrarea independenței Țării Românești și că domni ca Neagoe Basarab, Radu de la Afumați, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Șerban Basarab, Constantin Brîncoveanu și-au avut aici reședințe domnești temporare, faptul că la marile evenimente ale istoriei moderne și contemporane (1821, 1848, 1859, 1877, 1916—1918, 1944) argeșenii și-au adus o contribuție de seamă, faptul că în Argeș comuniștii, înfruntînd teroarea, au luptat pentru răsturnarea orînduirii capitaliste, faptul că în perioada revoluției socialiste în Argeș s-au construit importante obiective economico-sociale și culturale, au impus prezentarea istoriei județului Argeș din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi.

Dacă am fi prezentat numai istoria județului Argeș expoziția ar fi pierdut din forța sa instructiv-educativă, vizitatorii n-ar fi înțeles anumite fenomene istorice. De aceea, am prezentat istoria județului Argeș în contextul istoriei naționale așa cum s-a desfășurat în realitate. Momentele importante ale istoriei românilor sînt prezente și în expoziția noastră. Astfel, sînt expuse hărți (Dacia în timpul lui Burebista și Decebal, Dacia în timpul stăpînirii romane și Dobrogea romană, Formațiunile politice românești sec. IX—XI, Formațiunile politice românești sec. XII—XIII, Țara Românească în timpul domniei lui Mircea cel Bătrîn, Țările române unite sub Mihai Viteazul, Revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, Principatele unite în 1859, România după 1918, Desfășurarea operațiunilor militare în timpul insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste etc.), documente, fotografiile unor personalități sau ale

La îmbogățirea tematicii și-au adus contribuția: conf. univ. Ion Ardeleanu, director adj. la Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, lector univ. Iulian Antonescu, director adj. în Consiliul Culturii și Educației Socialiste, prof. Iulian Rizea, inspector la Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Argeș, și prof. Stelian Popescu, Aurelian Teodorescu, Silvia Furo și Herbert Rabinovici de la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, cărora le mulțumim și pe această cale.

Ne face o deosebită plăcere și mulțumim și cu această ocazie arhitectului Radu Nisipescu și graficianului Constantin Șorcaru, ambii de la I. S. Decorativa, care prin munca și interesul deus pentru reușita acestei expoziții și-au depășit cu mult sarcinile de serviciu.

unor evenimente din istoria țării etc. Prezentarea istoriei județului Argeș în contextul istoriei naționale permite ca unele lecții de istorie să se desfășoare în muzeu și nu în clasă.

La baza tratării evenimentelor istorice în muzeu au stat tezele materialismului istoric, concepția despre istorie și societate a P.C.R. : „Valoarea unei istorii cu adevărat științifice — arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței de sine a poporului, a claselor, înmănunchind experiența de viață și de luptă a maselor și a conducătorilor“².

O deosebită importanță s-a acordat problemei continuității dacoromanilor și procesului de formare a limbii și a poporului român, legăturilor economice, politice și culturale de-a lungul veacurilor dintre țările române, luptei pentru apărarea independenței naționale și integrității teritoriale, luptei pentru unitatea națională, luptei comunistilor împotriva exploatării capitaliste.

În alcătuirea tematicii membrii secției de istorie au adoptat, ca principiu, îmbinarea criteriului cronologic cu cel pe probleme. În cadrul succesiunii cronologice a istoriei (orînduirii, secole, perioade etc.) s-a prezentat situația economică, socială, politică și culturală, insistîndu-se asupra momentelor cînd Argeșul a jucat un rol de seamă în istoria țării.

Elaborînd tematica, muzeografilor au avut în vedere (și au reușit acest lucru) că expoziția se adresează atît specialiștilor, dar și marelui public, căruia trebuie să-i crezi posibilitatea de a cunoaște trecutul, și, în același timp, să-i deschizi porțile spre o educație conformă spiritului societății noastre. Expoziția oferă specialiștilor material documentar pentru cercetarea diferitelor probleme ale istoriei, iar pentru vizitatori ea este un mijloc eficient de instrucție și educație.

Deoarece clădirea n-a fost construită pentru a adăposti un muzeu, s-a încercat să se amenajeze, atît cît a permis rezistența ei, spațiul necesar unei expoziții. Prin demolarea unor pereți despărțitori, a unor coridoare, s-au mărit în lungime unele săli, s-au mărit ușile existente, iar pentru asigurarea circuitului s-au trasat uși noi. În urma acestor modificări s-a creat un spațiu expozițional corespunzător.

În alegerea mobilierului pentru expunere s-a ținut cont de arhitectura clădirii. Cele 12 săli care adăpostesc expoziția au foarte multe ferestre (27), și s-ar fi pierdut mult spațiu de expunere. De aceea, s-au placat pereții cu panouri de lemn și pe ele s-au montat, continuu, vitrinele. Aceste panouri, care servesc și de fundal vitrinelor, astupă numai ferestrele nu tot perețele pe înălțimea sa, în acest fel evitîndu-se a se realiza un mod de expunere „casă în casă“. Vitrinele sînt de două feluri : unele pentru obiecte mari (înalte de 1,50 m, late de 0,80 m, și adînci de 0,50 m), și altele pentru grafică și obiecte mici (înalte de 1,50 m, late de 0,80 m și adînci de 0,20 m).

Deoarece sălile nu sînt prea late, s-a evitat pe cît s-a putut montarea unor vitrine de centru care ar fi micșorat și mai mult spațiul. Am preferat să nu expunem tot materialul, să avem probleme în selectarea acestuia, decît să montăm vitrine de centru care ar fi dus la micșorarea spațiului pentru vizitatori. Din cele 12 săli, doar în două s-au montat vitrine de centru, iar în alte 3 s-au montat podiumuri care nu micșo-

2. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. I, Editura politică, 1968, p. 338.

rează sălile. În vitrinele de centru am expus obiecte pe care nu le puteam expune în vitrinele de perete.

Alegînd acest mobilier de expunere, am renunțat total la lumina naturală, care, după cum se știe, dăunează stării de conservare a obiectelor mai mult decît cea artificială. Toate vitrinele au în partea de sus lumină proprie (casete cu tuburi fluorescente), iar unele obiecte mai importante sînt iluminate prin spoturi. Tot prin spoturi sînt iluminate și momentele. Se poate doza intensitatea luminii în fiecare vitrină în funcție de natura și importanța obiectelor expuse. Faptul că lumina se aprinde pe grupuri de săli prin comandă de la distanță de către supraveghetor prezintă un dublu avantaj : se face economie de energie electrică și se păstrează starea de conservare a obiectelor.

O problemă căreia i s-a acordat o mare importanță și care a comportat numeroase discuții a fost repartizarea spațiului expozițional. Deoarece pentru istoria veche și feudală aveam multe obiecte tridimensionale, și din dorința de a se evita monotonia, s-a încercat să se afecteze acestor orînduiri două treimi din spațiul expozițional. Rămînea însă pentru marile probleme ale istoriei moderne și contemporane puțin spațiu. De aceea, ținînd cont de rolul pe care trebuie să-l aibă muzeul în educarea patriotică a vizitatorilor, s-a hotărît ca jumătate din spațiul expozițional să fie destinat istoriei vechi și medii, iar cealaltă jumătate să fie destinată istoriei moderne și contemporane. Pentru a se evita monotonia în partea rezervată istoriei moderne și contemporane s-au depistat și expus obiecte tridimensionale, recurgîndu-se și la alte mijloace. Acum, după deschiderea expoziției, considerăm că spațiul a fost bine repartizat.

O altă problemă majoră pe care muzeografii, arhitectul și graficianul de la I. S. Decorativa s-au străduit să o rezolve a fost înlăturarea uniformității în expunerea muzeistică. Expoziția trebuia să aibă personalitatea sa, să se deosebească de celelalte expoziții din țară, să fie atractivă, să captiveze pe vizitatori, și să nu obosească prin monotonia ei. Mijloacele pe care le-am folosit în atingerea acestui scop au fost multiple. Expunem în continuare cîteva din mijloacele folosite, fără a avea pretenția că le-am epuizat.

Pe lîngă faptul că s-au expus cît mai multe obiecte tridimensionale originale, s-a căutat ca la o temă să fie expuse obiecte cît mai diverse. Astfel, la tema : Relațiile comerciale ale județului Argeș în sec. XVII—XVIII, am expus, în afară de documente, tezaurile monetare descoperite în județul Argeș, tîpsiile de la Ștefănești importate de la Brașov, călimări și centuri importante din Occident, lacăte și chei importate din Transilvania, vase și scărpinători importate din Orient etc.

În expunerea acestor obiecte originale s-a ținut cont și de importanța lor. Dacă majoritatea obiectelor au fost expuse în vitrine avînd ca fundal un panou din lemn, obiectele foarte importante, care trebuiau scoase în evidență, au fost expuse în vitrine avînd fundalul îmbrăcat cu stofă. Unele obiecte valoroase (tezaurile dacice de argint de la Rociu și Bălănești, podoabele descoperite în mormîntul lui Vladislav I Vlaicu, o haină domnească, o tavă din 1706, un tun din 1745, ceasul orașului Pitești din 1874 etc.) au fost expuse fiecare în cîte o vitrină sau pe un podium. Au fost cazuri cînd în aceeași vitrină au fost expuse atît obiecte foarte importante cît și obiecte mai comune. Pentru a le scoate însă în evidență, obiectele valoroase (tezaurul de denari imperiali romani de la

Simburești, ceasul lui I. C. Frimu) au fost expuse pe etajere îmbrăcate în catifea violetă. Lângă unele obiecte valoroase, dar de mici dimensiuni (denarii de la Simburești, ștampilele de pe mănușile amforelor grecești de la Cetățeni) am așezat fotocopii mult mărite. De asemenea, asupra unor obiecte valoroase au fost concentrate fasciculele de lumină ale spoturilor.

Ca în orice muzeu, am folosit mult material auxiliar, deși am căutat să existe un echilibru pe ansamblul expoziției între materialul auxiliar și original. Folosirea însă a acestui material auxiliar s-a făcut în așa fel încît el a spart uniformitatea, a dat culoare expoziției. Am să dau cîteva exemple, și voi începe cu cel al fotografiilor. Dacă am fi folosit în întreaga expoziție numai fotografiile alb-negru, aceasta ar fi părut uniformă, cenușie. De aceea, pînă la 1921, cu cîteva excepții, am folosit numai fotografiile sepia, care crează mai bine atmosfera de epocă, iar după aceea fotografiile alb-negru. Expunerea unor fotografii color (N. Bălcescu, Al I. Cuza), a unor picturi (Tudor Vladimirescu), a unor diapozitive color (castrul roman de la Jidava, hărți, și a unor diapozitive alb-negru (vizițele de lucru ale tovarășului Nicolae Ceaușescu în județul Argeș și obiectivele economice, sociale, culturale construite în Argeș în anii revoluției socialiste) au contribuit de asemenea la înlăturarea monotoniei.

Expunerea unor hărți care se deosebesc între ele nu numai prin dimensiuni, dar și prin modul de realizare tehnico-artistică, a făcut expoziția mai atractivă. Astfel, s-au expus hărți diapozitiv color (Paleoliticul, mezoliticul și neoliticul pe teritoriul patriei noastre, aria de răspîndire nord tracică sec. VI—IV î.e.n., Aria culturii Tei, Localitățile din Țara Românească care fac comerț cu Transilvania prin Brașov la 1554, Răscoala populară 1655, Revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, Principatele unite în 1859, România după 1918), tempera (Țările române în sec. XVIII și la începutul sec. al XIX-lea), pe plastic (Prezența Argeșului în relațiile economice ale României), pe sticlă (Dacia înainte de cucerirea romană, Dacia în timpul stăpînirii romane și Dobrogea romană, Formațiunile politice românești sec. IX—XI, Formațiuni politice românești sec. XII—XIII, Țara Românească în timpul domniei lui Mircea cel Bătrîn, Țările române unite sub Mihai Viteazul, Desfășurarea operațiunilor militare în timpul insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste). Hărțile de mari dimensiuni, Principalele descoperiri arheologice din Argeș și împrejurimi, Monumente istorice și de artă feudală din Argeș, Obiective economico-sociale din Argeș, executate prima din ipsos, a doua din lemn, și a treia din aluminiu, sînt nu numai realizări artistice deosebite, dar prin dotarea lor cu releu electric își îndeplinesc mai bine rolul în cadrul expoziției.

Și prin felul în care au fost concepute și realizate textele, s-a înlăturat monotonia. Textele, scurte și concise, au fost scrise majoritatea cu litere albe de plastic de trei dimensiuni, după importanța lor. Textele mai importante au fost scrise cu litere de culoare albă, din plastic, pe cristale avînd în spate panouri îmbrăcate în stofă, sau cu litere de culoare aurie (textul privind formarea limbii și a poporului român). Prin titluri de panouri (Școala domnească din Cîmpulung, Tipografia de la Cîmpulung etc.) am anunțat ceea ce cuprinde panoul respectiv, iar prin titluri scrise pe șapie (Legătura comercială sec. XIV—XVI, Situația politică sec. XVII—XVIII etc.) am anunțat o problemă mai mare.

Un mijloc eficient de înlăturare a uniformității, de creștere a interesului vizitatorilor, a fost expunerea unor facsimile și mulaje. Facsimilele și mulajele unor documente (Privilegiul comercial acordat brașo-

venilor în 1368 de Vladislav I Vlaicu, Privilegiul acordat brașovenilor în 1413 de Mircea cel Bătrîn, Scrisoarea lui Neacșu din Cîmpulung etc.), cărți (Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie, Molitvelnic slavon 1635, Antologhion slavon 1635 etc.), pietre de mormînt (Nicolae Alexandru, Neagoe Basarab, Radu de la Afumați), sigiliul Cîmpulungului, al lui Mircea cel Bătrîn, al lui Mihai Viteazul etc.), steaguri (steagul Regimentului 4 Argeș, steagurile unor regimente participante la războiul antihitlerist), deși mai costisitoare, rețin mai mult atenția vizitatorilor decît expunerea fotografiilor acestor obiecte. Folosind facsimilele și mulajele, trebuie acordată o mare atenție executării lor. Ele trebuie să pară cît mai autentice, vizitatorul să nu sesizeze faptul că sînt copii.

Unul din cele mai importante mijloace, prin care am urmărit înlăturarea uniformității, este cel al momentelor. Cele 10 momente din expoziția noastră (Daci și romani, Curtea de Argeș și Cîmpulung primele capitale ale Țării Românești, Mircea cel Bătrîn, Neagoe Basarab, Unirea țărilor române sub Mihai Viteazul, 1821, 1848, 1859, 1877, 23 august 1944), pe care nu le prezentăm, întrucît despre ele se poate vorbi separat, prin felul cum au fost realizate din punct de vedere arhitectural și grafic, se detașează de restul expoziției, captează atenția vizitatorilor.

O contribuție de seamă la reușita expoziției a avut-o strînsa colaborare dintre muzeografi, pe de o parte, și arhitect și grafician, de cealaltă parte. La baza acestei munci comune a stat dorința de a găsi cele mai bune soluții, de a depăși greutățile pe care o asemenea muncă le ridică.

Considerăm că prin bogăția, varietatea și valoarea pieselor muzeistice pe care le conține, prin sistemul de expunere a acestora, expoziția de bază a secției de istorie de la Muzeul județean Argeș constituie o însemnată realizare a muzeografiei argeșene și chiar românești.